II

(Retsakter hvis offentliggørelse ikke er obligatorisk)

KOMMISSIONEN

KOMMISSIONENS BESLUTNING

af 12. december 1988

om en procedure i henhold til EØF-Traktatens artikel 85 (IV/27.393 og IV/27.394, Publishers Association — Aftaler om faste bogladepriser)

(Kun den engelske udgave er autentisk)

(89/44/EØF)

KOMMISSIONEN FOR DE EUROPÆISKE FÆLLESSKABER HAR —

under henvisning til Traktaten om Oprettelse af Det Europæiske Økonomiske Fællesskab,

under henvisning til Rådets forordning nr. 17 af 6. februar 1962, første forordning om anvendelse om bestemmelserne i Traktatens artikel 85 og 86 (1), senest ændret ved akten vedrørende Spaniens og Portugals tiltrædelse, særlig artikel 3,

under henvisning dels til den anmeldelse, som den britiske sammenslutning af bogforlag, Publishers Association i London, indgav den 12. juni 1973 i henhold til artikel 2 og 4 i forordning nr. 17, og som vedrørte to aftaler om standardbetingelser for salg af bøger til fast bogladepris, gennemførelsesbestemmelserne og de øvrige bestemmelser vedrørende disse aftaler, og sammenslutningens formål og vedtægter, dels til den anmeldelse, som sammenslutningen indgav den 23. september 1986, og som vedrørte de ændringer, der var foretaget i nogle af ovennævnte bestemmelser i 1985,

under henvisning til Kommissionens beslutning af 8. oktober 1986 om at indlede proceduren i disse sager,

efter at have givet Publishers Association lejlighed til at udtale sig om de af Kommissionen fremførte klagepunkter, jf. artikel 19, stk. 1, i forordning nr. 17 samt Kommissionens forordning nr. 99/63/EØF af 25. juli 1963 om udtalelser i henhold til artikel 19, stk. 1 og 2, i Rådets forordning nr. 17 (2),

efter høring af Det Rådgivende Udvalg for Kartel- og Monopolspørgsmål, og

ud fra følgende betragtninger:

I. SAGSFREMSTILLING

A. Aftaleparterne

(1) De anmeldte aftaler blev indgået inden for den britiske sammenslutning af bogføring, Publishers Association, (herefter benævnt sammenslutningen), og anmeldt af denne; aftaleparterne er bogforlag, der er etableret i Det Forenede Kongerige. Parterne i den første af de to aftaler er medlemmer af sammenslutningen, men dette er ikke tilfældet med parterne i den anden aftale.

Som bilag I er vedføjet en liste over sammenslutningens medlemmer, og som bilag II er vedføjet en liste over de forlag, som ikke er medlemmer, men som har undertegnet sidstnævnte aftale.

B. Sammenslutningen

(2) Sammenslutningen har følgende hovedformål:

»1. Den skal i videst muligt omfang fremme salget af bøger på internationalt plan.

2. Den skal ved lovlige midler varetage og beskytte de britiske forlags interesser.

3. ...

(1) EFT nr. 13 af 21. 2. 1962, s. 204/62.
(2) EFT nr. 127 af 20. 8. 1963, s. 2268/63.

4. Med henblik på i videst muligt omfang at fremme bogsalget — idet hvert forlag dog selv kan afgøre, om det vil udgive bøger til faste priser — skal sammenslutningen administrere og håndhæve aftalen af 1957 om faste bogladepriser i de tilfælde, hvor bøgerne udgives til faste priser, samt udarbejde og bekendtgøre vedtægter og ved lovlige midler sikre overholdelsen af sådanne vedtægter, herunder (uden at dette dog har indvirkning på ovenstående) gennemførelse af lovlige foranstaltninger, som sammenslutningen eller dens råd finder nødvendige for at sikre overholdelsen af standardbetingelserne for salg af bøger til faste bogladepriser.

5. ...«

(3) I henhold til § 53 i sammenslutningens vedtægter har dens råd beføjelser til at anvende sammenslutningens midler — uanset om midlerne er opkrævet specielt til dette formål — til at godtgøre de enkelte forlag alle de omkostninger, de er blevet påført i forbindelse med overholdelse af de i ovennævnte 1957-aftale anførte forpligtelser til at udøve deres lovlige rettigheder over for dem, der ikke overholder standardbetingelserne for salg af bøger til faste bogladepriser, jf, ovennævnte aftale.

(4) Fysiske og juridiske personer, der udøver forlagsvirksomhed i Det Forenede Kongerige, kan blive medlemmer af sammenslutningen.

(5) Sammenslutningens medlemmer tegner sig for størstedelen af forlagsvirksomheden i Det Forenede Kongerige (skønnene over den nøjagtige andel varierer; der er tale om en andel på ca. 70 % ifølge Business Monitor Statistics og på mellem 80 og 85 % ifølge Euromonitor Statistics).

C. Aftalerne

(6) De berørte aftaler er aftalerne om faste bogladepriser, der indeholder bestemmelser om ensartede standardbetingelser for salg af bøger til fast pris.

Aftalen mellem medlemmerne og aftalen mellem forlag, der ikke er medlemmer, indeholder stort set de samme bestemmelser. Den eneste forskel består i en håndhævelsesklausul, som vil blive beskrevet nærmere nedenfor, Med hensyn til de øvrige bestemmelser gælder nedenstående oplysninger for begge aftaler.

(7) De forskellige udtryk, der er anvendt i aftalerne, defineres således: ved en »bog til fast bogladepris« forstås en bog, en brochure, et kort eller andre tilsvarende tryksager, der udgives til fast pris, og ved »fast pris« forstås den pris, der med mellemrum fastsættes af forlaget, om som er den laveste pris, hvortil bogen kan sælges til publikum (§ vi) i aftalerne).

Ved udtrykket »forlag« forstås ifølge sammenslutningen den person, der har ret til at markedsføre bogen i Det Forenede Kongerige, dvs. den person, der har udgivet rettighederne i Det Forenede Kongerige, eller den person, der har tilladelse til at importere eller forhandle bogen.

Udtrykket »publikum« omfatter skoler, biblioteker, institutioner og andre ikke-erhvervsforetagender (§ vi) i aftalerne).

(8) Hvad angår de særlige salgsbetingelser i aftalerne er det i § i) i aftalerne fastsat, at en bog, som forlaget har udgivet til en fast bogladepris, ikke må sælges eller udbydes til salg til publikum til en lavere pris, »medmindre der er tale om forhold som omhandlet i § ii) til iv), og medmindre vi tillader det.«

(9) Hvad angår de i § i) nævnte undtagelser har sammenslutningen oplyst, at der med udtrykket »medmindre vi tillader det« henvises til, at aftaleparterne i forbindelse med de bøger, de udgiver til fast bogladepris, frit kan tillade andre undtagelser fra standardbetingelserne end de undtagelser, der er fastlagt i aftalerne, eller som i kraft af aftalerne er godkendt af sammenslutningens råd.

(10) I § ii) til iv) i aftalerne er der fastsat følgende undtagelser:

a) en bog til fast bogladepris kan sælges til publikum til en lavere pris, hvis

   — boghandleren har haft den på lager i over tolv måneder fra det tidspunkt, hvor han sidst købte et eksemplar af den pågældende bog

   — den har været tilbudt forlaget til kostpris eller til den pris, hvortil boghandleren agter at sælge den til publikum, dog således, at det er den laveste pris, der gælder, og

   — forlaget har afslået er sådant tilbud (§ ii))

b) en bog til fast bogladepris kan sælges til publikum til en lavere pris, hvis den sælges antikvarisk, og hvis den har været udgivet i seks måneder (§ iii))

c) en bog til fast bogladepris kan sælges med rabat til bestemte biblioteker, forhandlere og institutioner, der er godkendt af sammenslutningens råd. En sådan rabat samt de betingelser, hvorpå den ydes, fastsættes i godkendelsen (§ iv)).

(11) I henhold til aftalerne omfatter forbuddet mod andre former for rabat på bøger til fast bogladepris »alle konkrete ydelser, såsom kartoteksregistrering, indbinding osv., der tilbydes boghandleren til en pris, der er lavere end den faktiske kostpris« (§ v)).

(12) Parterne har aftalt at anvende standardbetingelserne for såvel engros- som detailsalg af bøger til fast bogladepris i Det Forenede Kongerige og Irland, når forlaget eller grossisten sælger direkte til kunder i Det Forenede Kongerige eller Irland (§ vii)).

Som følge heraf gælder standardbetingelserne ikke for forlagets direkte salg til kunder, der ikke er erhvervsdrivende.

Samtidig er det i bestemmelserne fastsat, i hvilket geografisk område standardbetingelserne finder anvendelse.

Betingelserne gælder således, når grossister eller detailhandlere i Det Forenede Kongerige og Irland sælger bøger til fast bogladepris til ikke-erhvervsdrivende kunder i disse eller andre lande. Som eneste undtagelse skal nævnes det tilfælde, hvor en sådan grossist eller detailhandler har købt den pågældende bog hos en udenlandsk leverandør, som igen har købt bogen direkte fra forlaget i Det Forenede Kongerige.

(13) Endelig indeholder aftalerne en håndhævelsesklausul.

Sammenslutningens råd skal på parternes vegne indsamle oplysninger om boghandleres kontraktbrud og holde de enkelte forlag underrettet om sådanne kontraktbrud.

Parterne har aftalt, at de hver især vil gennemtvinge deres kontraktmæssige rettigheder og deres rettigheder i henhold til »Restrictive Trade Practices Act 1956« (monopolloven), hvis rådet opfordrer dem dertil. Som eksempel kan nævnes det tilfælde, hvor en leverandør anmoder en domstol om at udstede et påbud over for en boghandler (en kunde) for at gennemtvinge overholdelsen af standardsalgsbetingelserne, eller hvor leverandøren anlægger sag mod en sådan kunde med krav om skadeserstatning. I »Restrictive Trade Practices Act 1956«, der er blevet forenet med »Resale Prices Act 1976«, henvises der specielt til den lovfæstede ret, jf. § 26 i loven af 1976, til at håndhæve en bestemmelse om mindstesalgspriser for varer, der er fritaget i henhold til samme lov (som det er tilfældet med bøger), og til at få nedlagt forbud mod overtrædelse af en sådan bestemmelse. Sådanne bestemmelser kan håndhæves over for personer, der har fået meddelelse om, at de finder anvendelse.

De aftaleparter, der er medlemmer af sammenslutningen, er kun forpligtede til at efterkomme rådets anmodning om håndhævelse af en sådan bestemmelse, hvis sammenslutningen (på deres anmodning) holder dem skadesløse for omkostningerne ved sager, de selv har indledt, eller som rådet har indledt på deres vegne (jf. punkt 3).

D. Sammenslutningens gennemførelsesbestemmelser, der er fastsat i § iv) i aftalerne

(14) I henhold til § iv) i aftalerne har sammenslutningens råd vedtaget følgende standardbestemmelser om boghandleres rabatter til biblioteker og mængderabatter og forhandlerrabatter.

1. *Rabatter til biblioteker*

(15) Ifølge betingelserne vedrørende biblioteker kan en boghandler kun yde rabat til et bestemt bibliotek, såfremt sammenslutningen har givet boghandleren tilladelse dertil. Rabatten kan ikke overstige 10 %, og de bøger, der leveres med en sådan rabat, må ikke videresælges af biblioteket. Der kan kun gives tilladelse, hvis publikum har gratis adgang til biblioteket, og hvis det pågældende biblioteks samlede årlige udgifter til nye bøger til fast bogladepris andrager mindst 100 £ Endelig kan et bibliotek ikke få rabat på bøger til fast bogladepris, hvis boghandleren selv modtager en rabat på under 21 ⅓ % på sådanne bøger.

2. *Mængderabat*

(16) Mængderabat er omfattet af sammenslutningens regler for storkøb af bøger, I henhold til disse regler kan en boghandler yde en kunde mængderabat, hvis sammenslutningen har givet ham tilladelse dertil. De tilladte rabatter spænder fra 5 til 10 % og ydes i forbindelse med ordrer på diverse bøger til en værdi af mindst 250 £. Rabatten afhænger af ordrens størrelse. I forbindelse med en større ordre på en bestemt bog (mindst tolv) til en samlet værdi af 25 £ eller derover kan der ydes en rabat på 10 %.

(17) For at der kan opnås mængderabat, skal visse betingelser være opfyldt. Bøgerne skal købes med henblik på gave eller udstilling i forbindelse med køberens virksomhed, eller til filantropiske eller reklamemæssige formål. Bøgerne må ikke udbydes til salg af køberen, og der må heller ikke opkræves afgifter eller andet vederlag for anvendelsen eller distributionen af dem. Der kan ikke ydes rabat på bøger, hvorpå boghandleren ikke selv modtager en rabat på mindst 25 % fra forlaget. En tilladelse til at yde mængderabat gælder kun for en enkelt ordre.

3. *Forhandlerrabat*

(18) Forhandlere af bøger betragtes som handlende, der ikke har bogsalg som deres hovedaktivitet, som f.eks. en skoleleder, der har et begrænset udvalg af bøget til salg til eleverne på den pågældende skole, eller en præst, der sælger religiøse bøger og lignende i kirken.

Boghandlerne kan kun yde sådanne forhandlere rabat, hvis de er godkendt af sammenslutningen. I så fald kan de boghandlere, der er nævnt i godkendelsen, yde forhandleren en rabat på højst 50 % af den rabat, som boghandleren selv modtager fra forlaget. Forhandleren er forpligtet til at sælge de pågældende bøger til den faste pris.

E. Andre bestemmelser vedrørende aftalerne

(19) Med hensyn til anvendelsen af aftalerne offentliggjorde sammenslutningen en såkaldt rabatkodeks vedrørende salg af nye eller reviderede udgaver eller billigbøger, bøger til nedsat pris samt restoplag. Den fastsatte regler for bogklubudgaver og for det årlige bogudsalg, hvor bøgerne kan sælges til kunder til den faste bogladepris i en kort periode hvert år.

1. *Rabatkodeks*

(20) Rabatkodeksen indeholder den generelle forretningspraksis med hensyn til rabat på bøger til fast bogladepris og vil ifølge sammenslutningen blive overholdt af de fleste udgivere af sådanne bøger, herunder udgivere af billigbøger.

(21) I henhold til kodeksen skal nedslag i den faste pris, nye udgaver (herunder reviderede), billigbøger og restoplag på forhånd bekendtgøres af udgiveren i fagpressen (§ 2).

Der ydes normalt rabat på eksemplarer, som boghandleren kan bevise, at han har købt inden for seks måneder før bekendtgørelsen i pressen, medmindre den pågældende bog har været udgivet i under to år, hvis der er tale om skønlitteratur, og i mindst tre år, hvis der er tale om faglitteratur (§ 3). Der ydes ikke rabatter på nye eller reviderede udgaver, men boghandleren kan indsende den tidligere udgave mod refusion eller få den byttet (§ 4 til 6).

(22) De øvrige punkter i kodeksen indeholder de nærmere betingelser for offentliggørelse i fagpressen samt de tidsrum, der skal tages i betragtning ved tildeling af rabatter.

(23) Endelig ydes der kun rabat på hjemmemarkedet. Der ydes normalt ikke rabat på bøger, der ikke har fast bogladepris, på børne- og ungdomsbøger eller på billigbøger (§ 1 i kodeksen).

2. *Bogklubbestemmelser*

(24) For bogklubudgaver gælder der særlige regler. Disse er fastsat i sammenslutningens Bogklubbestemmelser, der sidst blev ændret i april 1985, og som gælder for bogklubber i Det Forenede Kongerige.

(25) Ifølge sammenslutningen indgår disse bestemmelser som led i aftalen om faste bogladepriser og »styrker« dennes målsætninger. Bestemmelserne gælder således kun for bøger, der er udgivet som bøger til fast bogladepris (som kan være udgivet i eller uden for Det Forenede Kongerige og følgelig i sidste fald importeret).

(26) Forlagene giver bogklubberne særlige rettigheder med tilladelse til at sælge særlige bogklubudgaver af en bestemt bog. Ifølge bestemmelserne bør forlagene kun meddele sådanne rettigheder til bogklubber, der er registreret af sammenslutningerne og dermed har undertegnet og indvilliget i at overholde bestemmelserne.

(27) Bestemmelserne vedrører medlemsskab af bogklubber samt de salgsbetingelser, bogklubberne skal overholde.

Ifølge disse betingelser skal bøgerne bl.a. være særlige bogklubudgaver (undtagen i bestemte tilfælde). Når bogklubberne ønsker at sælge en bestemt bog, skal de mindst fire måneder i forvejen underrette sammenslutningen derom, således at sidstnævnte kan bekendtgøre det i fagpressen. Bogklubberne må først bekendtgøre, at de påtænker at tilbyde en bestemt bog, eventuelt som gave (med henblik på at hverve medlemmer), tre

måneder før bogen påtænkes udsendt. En bog kan først tilbydes som gave seks måneder efter, at den første gang er trykt som normaludgave. Overskydende lagre kan ikke sælges af en bogklub til nedsat pris uden forlagets samtykke. Endelig er der fastsat visse begrænsninger med hensyn til reklame.

(28) Bogklubbernes salg tegner sig for mellem 5 og 10 % af det samlede bogsalg i Det Forenede Kongerige.

3. *Det årlige bogudsalg*

(29) Siden 1955 (hvor der blev anvendt tidligere versioner af de nuværende aftaler) har sammenslutningen tilladt et årligt bogudsalg i et par uger, hvor bøger til fast bogladepriser kan sælges billigere på visse betingelser.

Det årlige bogudsalg » giver boghandlere og forlag mulighed for en gang årligt at rydde hylderne for bøger, der ikke er særlig efterspurgte, og for at finansiere de nye lagre, ligesom det giver publikum mulighed for i fjorten dage om året at købe til fordelagtige priser « (sammenslutningens årsberetning 1980-1981, s. 64).

(30) For at bøger til fast pris kan sælges billigere under udsalget, skal følgende betingelser være opfyldt:

— boghandlerne kan sælge overskydende lagre til en pris, der ikke må overstige 66 ⅔ % af den faste pris, hvis de ikke har bestilt et eksemplar af den pågældende bog i de sidste tolv måneder

— forlag og engrosforhandlere kan sælge overskydende lagre til en pris, der ikke overstiger henholdsvis 25 og 50 % af den faste pris

— et forlag kan vedtage, at ingen af dets bøger må komme på udsalg, bortset fra bøger, der er blevet nedsat i henhold til § ii) i aftalen (jf. punkt 10).

F. Anvendelse og håndhævelse af aftalerne, gennemførelsesbestemmelserne og andre bestemmelser vedrørende aftalerne

1. *Anvendelse*

(31) Ifølge sammenslutningen anvendes der faste bogladepriser for ca. 75 % af de bøger, som britiske forlag sælger i Det Forenede Kongerige eller eksporterer til Irland.

Af de bøger, der importeres til Det Forenede Kongerige fra andre medlemsstater, er det sandsynligvis over 75 %, der sælges til fast bogladepris.

(32) Størstedelen af de bøger, der ikke sælges til fast pris, er skolebøger. Disse købes normalt af skoler og lokale myndigheder eller af indkøbscentraler, som er oprettet af disse.

(33) Selv om et forlag ifølge aftalen frit kan ophæve den faste pris på sine bøger på et hvilket som helst tidspunkt, forholder det sig ifølge sammenslutningen således, at en bog normalt vil blive solgt til den faste bogladepris i hele den normale salgsperiode, dvs. i adskillige år.

(34) Hvad angår forlagenes muligheder for at sælge bøgerne til mindre end den faste pris direkte til kunder, der ikke driver erhvervsvirksomhed (jf. punkt 12), eller til også at anvende standardsalgsbetingelserne i sådanne tilfælde, har sammenslutningen udtrykt bekymring over den måde, hvorpå forlagene tilsyneladende udnytter disse muligheder, jf. henstilling nr. 7 fra den konference om markedsudvikling, som boghandlernes sammenslutning og forlagenes sammenslutning holdt i Oxford den 4. til 6. juli 1982; forlagenes sammenslutning anmodes i denne henstilling om at bekendtgøre, at den kraftigt misbilliger, at forlagene yder forbrugerne rabat på bøger til fast bogladepris og samtidig anvender aftalen om faste bogpriser over for detailhandlere, der forhandler de samme bøger.

(35) Hvad angår forlagenes mulighed for, som en undtagelse fra aftalerne, at yde andre rabatter end de i aftalerne omhandlede (jf. punkt 9), har sammenslutningen meddelt Kommissionen, at den ikke har nogen oplysninger om, hvorledes denne mulighed udnyttes. Ifølge de oplysninger, Kommissionen er i besiddelse af, udnyttes den kun undtagelsesvis.

2. *Håndhævelse*

(36) Sammenslutningen har kun modtaget indberetning om få overtrædelser. I de fleste tilfælde behandler sammenslutningen overtrædelserne selv og forsøger at få dem bragt til ophør. Normalt er det tilstrækkeligt, at sammenslutningens advokater fremsender en skrivelse. Sammenslutningen har ikke siden 1973 anmodet medlemmerne om selv at sikre, at deres salgsbetingelser overholdes.

(37) I Irland gør der sig særlige forhold gældende, idet der som følge af Irlands tiltrædelse af Det Europæiske Monetære System ikke længere er paritet mellem det irske og det britiske pund, hvilket ifølge sammenslutningen har gjort det vanskeligere at fastsætte bopriserne og at håndhæve standardsalgsbetingelserne. Disse problemer blev drøftet af sammenslutningen og de irske boghandlere på en

række møder i Dublin i 1981, og resultatet af disse møder blev, at det blev henstillet til medlemmerne at træffe en række forskellige foranstaltninger. Navnlig indførte den irske afdeling af boghandlernes sammenslutning for Storbritannien og Irland en valutaomregningstabel, der gjorde det lettere for irske boghandlere at omregne bogpriser i engelske pund til irske pund (punts).

(38) I forbindelse med håndhævelsen af aftalerne skal også nævnes den såkaldte boghandlerfortegnelse. Fortegnelsen føres af sammenslutningen og omfatter de boghandlere, der har bekræftet, at de er beskæftiget med handel med bøger, og at

a) de har passende erhvervslokaler, hvor de kan drive boghandlervirksomhed

b) de investerer et rimeligt beløb i deres lager af bøger

c) de vil holde åbent i forretningernes normale åbningstid

d) de har anerkendt modtagelsen af standardsalgsbetingelserne for bøger til fast bogladepris og har givet udtrykkeligt tilsagn om at overholde disse betingelser.

Ændringer i fortegnelsen offentliggøres af sammenslutningen hver anden måned.

(39) Ifølge sammenslutningen skal fortegnelsen blot tjene som en nyttig informationskilde for forlagene og boghandlerne. Det forhold, at en boghandler er opført eller ikke er opført på fortegnelsen, indebærer ikke nogen henstilling fra sammenslutningen om at levere eller undlade at levere til den pågældende, eller til at anvende eller undlade at anvende bestemte forretningsbetingelser, og det er heller ikke udtryk for kreditværdighed eller mangel på samme.

Sammenslutningen betragter fortegnelsen som » en væsentlig del af administrationen af aftalen om faste bogladepriser, idet boghandlerne herved underrettes om standardbetingelserne, og forlagene får meddelelse om, hvilke boghandlere der er blevet underrettet derom « (årsrapport 1982-1983, s. 7).

G. Bogmarkedet: produktion, eksport og import

(40) Den britiske forlagsindustri er en af de største i verden og i Fællesskabet. I de senere år er der i Det Forenede Kongerige udgivet ca. 40 000 nye titler årligt. Sammenslutningens medlemmer tegner sig for ca. 80 % af alle nye titler. Der foreligger forskellige skøn over de britiske forlags samlede produktion (på grund af problemer med fortolkning af de foreliggende statistikker), men ifølge sammenslutningens eget skøn androg den ca. 1 700 mio $ i 1986 (Book Trade Year Book 1987, der udgives af sammenslutningen).

(41) Ca. 65 % af den britiske bogproduktion sælges på det britiske marked. Resten eksporteres.

Ca. 25 % af eksporten går til andre EF-lande (6 % til Nederlandene, 4,5 % til Irland og i alt ca. 11 % til Forbundsrepublikken Tyskland, Frankrig, Italien og Spanien).

(42) Sammenslutningen anslår importen af bøger, der er udgivet uden for Det Forenede Kongerige, til ca. 180 mio $ i 1986. Ca. 40 % af denne import kom fra andre medlemsstater.

For Irlands vedkommende kom ca. 80 % af den samlede import fra Det Forenede Kongerige. Denne import repræsenterer lidt mere end 50 % af det totale bogsalg i Irland.

H. Nationale retssager

(43) Der er to gange rejst indsigelse mod aftalerne i henhold til britisk ret. I den første sag, i 1962, fastslog domstolen (Restrictive Practices Court) dog, at aftalerne ikke var i strid med den offentlige interesse og afholdt sig derfor fra at gribe ind over for restriktionerne. I 1968 stadfæstede domstolen sin afgørelse, idet den bestemte, at de pågældende bøger og kort skulle undtages fra det almindelige forbud mod prisbinding i henhold til » Resale prices Act « af 1964.

II. RETLIG VURDERING

A. Artikel 85, stk. 1

(44) I EØF-Traktatens artikel 85, stk. 1, er det fastsat, at alle aftaler mellem virksomheder, alle vedtagelser inden for sammenslutninger af virksomheder og alle former for samordnet praksis, der kan påvirke handelen mellem medlemsstater, og som har til formål eller til følge at hindre, begrænse eller fordreje konkurrencen inden for fællesmarkedet, er uforenelige med fællesmarkedet og er forbudt.

I artikel 85, stk. 1, nævnes bl.a. de aftaler, som består i direkte eller indirekte fastsættelse af købs- eller salgspriser eller af andre forretningsbetingelser.

1. *Virksomheder og sammenslutninger af virksomheder*

(45) Alle aftaleparterne er forlag, som er virksomheder efter artikel 85.

»Publishers Association« er en sammenslutning af virksomheder som omhandlet i den pågældende bestemmelse.

2. *Aftaler og vedtagelser inden for sammenslutninger af virksomheder*

(46) Aftalerne om faste bogladepriser er aftaler mellem virksomheder efter artikel 85.

(47) Gennemførelsesbestemmelserne til aftalernes § iv) er udarbejdet af sammenslutningen på grundlag af aftalerne og er bindende for aftaleparterne. Der er derfor tale om en vedtagelse inden for en sammenslutning af virksomheder som omhandlet i artikel 85.

(48) De øvrige bestemmelser vedrørende aftalerne må ligeledes betragtes som vedtagelser inden for en sammenslutning af virksomheder:

— Selv om den rabatkodeks, sammenslutningen har udsendt, er udarbejdet som et memorandum over den generelle forretningspraksis med hensyn til rabatter på bøger til fast pris, må den, i modsætning til hvad sammenslutningen selv mener, betragtes som en henstilling til aftaleparterne og til de boghandlere, der sælger de pågældende bøger om, hvorledes de skal forholde sig i de situationer, der er omhandlet i kodeksen. Som det er blevet bekræftet af sammenslutningen, indeholder kodeksen forskellige former for praksis, der normalt betragtes som rimelig inden for handelen med bøger. Kodeksen kan kun betragtes som udtryk for sammenslutningens ønske om at bidrage væsentligt til opretholdelse af en sådan situation. I denne forbindelse er det vigtigt at bemærke, at sammenslutningen ifølge et af sine hovedformål skal administrere og håndhæve aftalerne og har hovedansvaret for, at fastprissystemet fungerer tilfredsstillende. Man kan ikke se bort fra, at en sådan sammenslutnings skriftlige publikationer kan få indvirkning på den pågældende branches handelspraksis, hvilket også bekræftes af, at denne praksis, ifølge sammenslutningen, sandsynligvis vil blive fulgt af de fleste forlag, der udgiver bøger til fast pris. Denne omstændighed bekræfter ligeledes, at sammenslutningen kunne gå ud fra, at en bindende vedtagelse eller reglement ikke ville være nødvendig for at sikre, at de fleste forlag ville fortsætte med at handle i overensstemmelse med den i kodeksen beskrevne praksis, og at offentliggørelsen af den ikke bindende kodeks ville have samme virkning. Kodeksen er af ikke retligt bindende karakter, men under hensyn til de foregående elementer og set i sammenhæng med anvendelsen af aftalerne, må offentliggørelsen heraf anses for at have lignende virkning som en bindende vedtagelse.

Kodeksen må derfor betragtes som en vedtagelse inden for en sammenslutning af virksomheder som omhandlet i artikel 85.

— Bogklubbestemmelserne er udarbejdet af sammenslutningen og er bindende for medlemmerne for så vidt angår deres forretningspolitik og de aftaler, de måtte indgå med bogklubberne om udgivelse og salg af bogklubudgaver af bøger til fast bogladepris. Bogklubbestemmelserne må derfor betragtes som en vedtagelse inden for en sammenslutning af virksomheder.

— Betingelserne for det årlige bogudsalg, der udtrykkeligt har været tilladt af sammenslutningen siden 1955, fastsættes af sammenslutningen og »skal overholdes af alle deltagende forlag, grossister og detailforhandlere«. Det dokument, hvori sammenslutningen har fastlagt disse betingelser, må derfor betragtes som en vedtagelse inden for en sammenslutning af virksomheder.

(49) Endelig fastsætter sammenslutningen betingelserne for optagelse i boghandlerfortegnelsen, ligesom den ajourfører og offentliggør fortegnelsen; disse betingelser er bindende for boghandlere, der ønsker at blive optaget i fortegnelsen. Det dokument, hvori sammenslutningen fastsætter disse betingelser, er derfor en vedtagelse inden for en sammenslutning af virksomheder.

3. *Begrænsning af konkurrencen*

(50) Aftalerne om bøger til fast bogladepris, gennemførelsesbestemmelserne, de øvrige bestemmelser vedrørende aftalerne samt betingelserne for optagelse i boghandlerfortegnelsen har til formål og til følge at begrænse konkurrencen inden for fællesmarkedet.

(51) Aftalerne og gennemførelsesbestemmelserne til § iv) i aftalerne begrænser konkurrencen mellem forlag; når de først har besluttet at indføre faste bogladepriser, er de næsten afskåret fra at tilpasse betingelserne for anvendelsen af sådanne faste priser (specielt undtagelserne herfra) til de kommercielle muligheder for de omhandlede bøger på markedet og at yde forhandlerne mere frihed, end aftalerne bestemmer, med hensyn til de undtagelser, disse må gøre fra sådanne faste priser.

(52) Hverken den omstændighed, at forlagene selv kan afgøre, om de vil udgive en bestemt bog til fast pris, og om de vil ophøre med at lade en bog være til fast pris, eller den omstændighed, at de har frihed til at bestemme niveauet for den faste pris, hindrer aftalerne og gennemførelsesbestemmelserne i at være konkurrencebegrænsende. Det er tilstrækkeligt herfor, at et forlag, såfremt det beslutter at indføre en fast pris for en bog, derpå er forpligtet til at anvende næsten (jf. punkt 35) ensartede betingelser over for forhandlerne med hensyn til de rabatter, disse kan yde deres kunder — dvs. de samme vilkår, som andre aftaleparter skal anvende.

(53) I henhold til aftalerne er forlagene, der beslutter at udgive en bog til fast bogladepris, forpligtede til at pålægge deres forhandlere de standardbetingelser, der er fastsat i aftalerne og gennemførelsesbestemmelserne, og dette betyder, at disse aftaler og bestemmelser også begrænser priskonkurrencen mellem boghandlerne hvad angår bøger til fast bogladepris. Standardbetingelserne begrænser nemlig forhandlernes muligheder for gennem særlige rabatter at anvende priser, der afviger fra den faste bogladepris ved en individuel rabatpolitik med henblik på at forøge deres salg, og dette betyder, at forhandlerne er mindre frit stillede, end hvis de havde haft forbindelse med forlagene enkeltvis. I stedet er der gennem standardbetingelserne fastsat næsten ensartede regler for rabatter.

(54) Hvad angår de øvrige bestemmelser vedrørende aftalerne tager rabatkodeksen sigte på at begrænse de negative virkninger, anvendelsen af fastprissystemet undertiden kan få ved nedsættelse af den faste pris, udgivelse af nye (herunder reviderede) og billige udgaver samt ophævelse af en fast bogladepris. Selv om aftalerne i sig selv stiller forlagene frit i så henseende, må disse foranstaltninger dog i en vis udstrækning have samme virkninger som overtrædelse af aftalerne gennem tildeling af rabatter, dvs. at det for boghandlerne vil blive vanskeligere at sælge deres eksemplarer af de pågældende bøger til faste priser, da de skal konkurrere med andre udgaver eller eksemplarer, der måske er mere attraktive på grund af bogens ændrede præsentationsform eller indhold, eller på grund af nedsættelse eller ophævelse af den faste pris.

De boghandlere, der har købt de pågældende bøger under forudsætning af, at de gennem de faste bogladepriser ville være beskyttet mod konkurrence fra andre boghandlere, der fremsætter mere attraktive tilbud, opnår gennem kodeksen en vis beskyttelse mod de risici, der kan opstå i sådanne situationer.

Offentliggørelsen og anvendelsen af kodeksen har derfor til formål at begrænse boghandlernes (eller forlagenes) konkurrencemæssige muligheder og dermed at bidrage til at gøre fastprissystemet så effektivt som muligt og forstærke det.

(55) Bogklubbestemmelserne har til formål og til følge at begrænse de negative virkninger, fastprissystemet kan få, når aftalerne om faste bogladepriser omgås gennem bogklubber.

Bestemmelserne begrænser mulighederne for priskonkurrence mellem bogklubberne og boghandlerne ved at pålægge bogklubberne at overholde visse tidsfrister i forbindelse med bekendtgørelse af tilbud og ved at gøre salget af bogklubudgaver til nedsatte priser afhængigt af, at udgiveren giver tilladelse dertil. Sammenslutningens medlemmer kan principielt kun give de bogklubber rettigheder, der er registreret hos sammenslutningen, og som har undertegnet og erklæret sig indforstået med bestemmelserne; forretningsmæssigt set er det derfor næsten umuligt at drive en bogklub uden at overholde bestemmelserne. Dette betyder, at bestemmelserne er et led i gennemførelsen af aftalerne og styrker disses målsætninger, hvilket også bekræftes af sammenslutningen.

(56) Hvad angår betingelserne vedrørende det årlige bogudsalg er Kommissionen af den opfattelse, at selv om udsalget kan betragtes som en mulighed for at fravige fastprissystemet på næsten samme måde som fastsat i § ii) i aftalerne (jf. punkt 10) og tilsyneladende er blevet tilladt af sammenslutningen med henblik på at begrænse de negative virkninger, der følger af en fuldstændig anvendelse af aftalerne (»udsalget giver boghandlerne og forlagene mulighed for årligt at rydde hylderne for bøger, der ikke er særlig efterspurgte, og for at finansiere de nye lagre, ligesom det giver publikum mulighed for i fjorten dage om året at købe bøger til fordelagtige priser« — sammenslutningens årsrapport 1980-1981, s. 64), så har disse betingelser, som forlagene og engros- og detailforhandlerne skal overholde under udsalget, til formål og til følge at styre forlagenes og navnlig boghandlernes muligheder for at fjerne disse påståede negative virkninger. De bidrager således til at gøre fastprissystemet så effektivt som muligt.

(57) Betingelserne for optagelse i boghandlerfortegnelsen har ligeledes konkurrencebegrænsende virkninger. Fortegnelsen skal tjene som guide over egentlige boghandlere, og det er konkurrencemæssigt set en ulempe for en boghandler ikke at være opført på fortegnelsen i forhold til en boghandler, der er opført, idet forlagene bliver opmærksomme på sidstnævnte gennem én enkelt publikation, der specielt skal tjene som guide og information for forlagene.

Det er især en ulempe for boghandlere, der ikke ønsker at være forpligtede til at overholde faste priser, og som kun sælger bøger, der ikke har fast pris.

(58) Aftalernes, gennemførelsesbestemmelsernes og de øvrige bestemmelsers konkurrencebegrænsende virkninger forstærkes af den håndhævelsesklausul, der er fastsat i aftalerne. Denne klausul, der giver sammenslutningen en central betydning, sikrer et mere effektivt tilsyn med, at aftalerne og bestemmelserne overholdes.

(59) Boghandlerfortegnelsen sikrer også en mere effektiv kontrol med, at standardsalgsbetingelserne overholdes, idet den kun omfatter boghandlere, der har anerkendt modtagelsen af betingelserne og udtrykkeligt har givet tilsagn om at overholde dem. Fortegnelsen gør det lettere for sammenslutningen, forlagene og boghandlerne at udøve en sådan kontrol.

4. *Mærkbar virkning på konkurrencen*

(60) Aftalerne, gennemførelsesbestemmelserne og de øvrige bestemmelser begrænser konkurrencen mærkbart. Sammenslutningens medlemmer udgør størstedelen af den britiske forlagsvirksomhed. Sammen med en lang række forlag, der ikke er medlemmer af sammenslutningen, har de forpligtet sig til at anvende og håndhæve de standardbetingelser, der er fastsat i aftalerne og gennemførelsesbestemmelserne, navnlig på grundlag af deres rettigheder i henhold til national lov.

Virkningen af de øvrige bestemmelser vedrørende aftalerne kan ikke vurderes adskilt fra aftalerne.

I tilslutning hertil skal det bemærkes, at rabatkodeksen sandsynligvis vil blive fulgt af de fleste forlag, der udgiver bøger til fast pris, hvilket også bekræftes af sammenslutningen. Bogklubbestemmelserne er bindende for sammenslutningens medlemmer og skal overholdes af dem. Betingelserne for det årlige bogudsalg skal overholdes af alle deltagende forlag, engros- og detailforhandlere. Guiden over boghandlere må antages at have en aktiv funktion, da sammenslutningen udgiver ændringer til den hver anden måned.

(61) En betydelig del af de bøger, der sælges i Det Forenede Kongerige og Irland, har fast bogladepris, og da de markedsføres af aftaleparterne, er de omfattet af bestemmelserne i aftalerne og gennemførelsesbestemmelserne, ligesom de fleste af bøgerne også er omfattet af de øvrige bestemmelser vedrørende aftalerne.

(62) Endelig finder Kommissionen, at aftalerne, gennemførelsesbestemmelserne og de øvrige bestemmelser samt boghandlerfortegnelsen har forbedret (og stadig forbedrer) gennemsigtigheden, hvorved forlagene får kendskab til de andre forlags og boghandlernes forretningspolitik, dels med hensyn til de rabatter, der kan ydes som en undtagelse fra fastprissystemet, dels med hensyn til tidspunkterne for markedsføring af andre udgaver af bøger til fast pris eller for nedsættelse eller ophævelse af den faste pris.

Aftalerne og bestemmelserne bidrager derfor til, at en lang række forlag har indført eller opretholder faste bogpriser.

5. *Påvirkning af handelen mellem medlemsstater*

(63) Aftalerne og gennemførelsesbestemmelserne gælder i alle tilfælde, hvor der sælges bøger til fast bogladepris i Det Forenede Kongerige og Irland, og bestemmelserne vedrørende aftalerne gælder i de fleste tilfælde. De gælder således nærmest al eksport af bøger til fast pris fra Det Forenede Kongerige til Irland; bøger til fast pris tegner sig for størstedelen af den samlede bogeksport fra Det Forenede Kongerige til Irland og for størstedelen af den irske bogimport. De gælder også i alle tilfælde, hvor bøger med fast bogladepris genindføres fra Irland til Det Forenede Kongerige.

(64) Aftalerne og dermed forpligtelsen til at anvende den faste pris gælder også i alle tilfælde, hvor boghandlere i Det Forenede Kongerige og Irland eksporterer bøger til en fast pris til udenlandske kunder, som ikke er boghandlere.

(65) Desuden finder aftalerne anvendelse på alt salg fra boghandlere i Det Forenede Kongerige og Irland af bøger, der genindføres fra andre medlemsstater, og den faste pris skal gælde for disse, når bogen

— er udgivet til fast bogladepris med henblik på salg i Det Forenede Kongerige og Irland, og

— er blevet eksporteret til disse medlemsstater af en grossist eller detailforhandler i Det Forenede Kongerige eller Irland.

(66) Bøger, der er udgivet i andre medlemsstater og importeres til Det Forenede Kongerige og Irland, sælges for størstedelens vedkommende til fast bogladepris som omhandlet i aftalerne.

(67) I alle disse tilfælde kan forlagene, boghandlerne og bogklubberne ikke frit fastsætte deres egne salgsbetingelser for bøger og bogklubudgivelser til fast pris. Aftalerne og gennemførelsesbestemmelserne medfører derfor, at handelen mellem medlemsstaterne, både faktisk og potentielt, påvirkes mærkbart.

6. Konklusion

(68) I betragtning af ovennævnte virkninger falder aftalerne, gennemførelsesbestemmelserne og de øvrige bestemmelser ind under forbuddet i artikel 85, stk. 1, i det omfang de omfatter handelen med bøger mellem medlemsstater.

B. Artikel 85, stk. 3

(69) I henhold til EØF-Traktatens artikel 85, stk. 3, kan bestemmelserne i artikel 85, stk. 1, erklæres uanvendelige på enhver aftale mellem virksomheder, som bidrager til at forbedre produktionen eller fordelingen af varerne eller til at fremme den tekniske eller økonomiske udvikling, samtidig med at den sikrer forbrugerne en rimelig andel af fordelen herved, og uden at der

a) pålægges de pågældende begrænsninger, som ikke er nødvendige for at nå disse mål

b) gives disse virksomheder mulighed for at udelukke konkurrencen for en væsentlig del af de pågældende varer.

(70) Som det fremgår af det efterfølgende, mener Kommissionen, at mindst én af sidstnævnte to betingelser i artikel 85, stk. 3, ikke er opfyldt, nemlig den betingelse, at aftalerne ikke pålægger de pågældende virksomheder begrænsninger, som ikke er nødvendige for at nå de for aftalerne fastlagte mål.

1. Spørgsmålet om begrænsningernes nødvendighed

(71) Sammenslutningen fremførte i sin anmeldelse af aftalerne, at der ikke kunne sikres boghandlerne beskyttelse, som det nu er tilfældet i forbindelse med bøger til fast pris, medmindre alle forlagene anvendte standardbetingelserne. Argumenterne i denne forbindelse (der blev fremsat under de nationale retssager anført under punkt 43) vedrørte imidlertid ikke så meget nødvendigheden af almindelig anvendelse af standardbetingelserne i tilfælde af fast ansatte bogpriser, men langt mere spørgsmålet om, hvorvidt faste bogpriser som sådanne er uundværlige med henblik på at opnå de påståede mål.

Kommissionen finder, at begge aspekter kan og bør betragtes adskilt.

(72) Under høringen meddelte sammenslutningen, at de fordele, den mente, at aftalerne ville medføre, ikke kunne eller ville blive en realitet, hvis forlagene hver havde ret til at fastsætte detailpriserne på de bøger, de udgiver; den fremførte følgende årsager hertil:

i) Det ville være umuligt for forlagene hver at give de enkelte boghandlere meddelelse om deres salgsbetingelser; i henhold til britisk ret er dette nemlig den eneste måde, hvorpå bindende salgspriser kan håndhæves i Det Forenede Kongerige over for såvel direkte som indirekte købere.

ii) Det ville næppe være muligt for boghandlerne at overholde en lang række forskellige betingelser med hensyn til bindende salgspriser, som de havde fået pålagt af hundredvis af forlag; for at sådanne betingelser kan være rimelige og praktisk gennemførlige i forbindelse med bogsalg, må der også være fastsat undtagelser; for boghandlerne ville det være umuligt at efterkomme betingelser, der varierede fra bog til bog afhængigt af forlaget, idet de forskellige betingelser ville omfatte forskellige undtagelser; betingelserne må derfor standardiseres.

iii) For at systemet kan medføre de af sammenslutningen nævnte fordele, må hver boghandler kunne være sikker på, at hans konkurrenter skal opfylde de samme betingelser som han selv i forbindelse med køb af en bog til fast bogladepris, således at der ikke indrømmes urimelige fordele til nogle enkelte. Aftalerne giver boghandlerne denne sikkerhed.

iv) Kontrollen med, at standardbetingelserne opfyldes, samt håndhævelsen af dem — i sidste instans ved domstolenes hjælp — kan i praksis kun udøves af sammenslutningen, der handler på alle forlagenes vegne.

(73) For at vurdere, om aftalernes konkurrencebegrænsende bestemmelser er nødvendige for at nå de for aftalerne fastsatte mål, vil det være hensigtsmæssigt først at resumere disse mål.

Sammenslutningen anfører, at hvis man forhindrer, at aftalerne kan fungere på tilfredsstillende måde, betyder dette, at lagerførende boghandlere vil bestille færre eksemplarer af samme bog samt færre titler på grund af risikoen for, at lavere priser andre steder vil give dem et lager, som de ikke kan få afsat. Dette vil medføre et fald i antallet af lagerførende boghandlere. Da lagre og udstillinger af bøger anses for at være af væsentlig betydning for afsætningen, vil salget derfor falde, forlagene vil trykke mindre udgaver, og omkostningerne vil stige. Som følge heraf og i betragtning af at boghandlerne vil kræve højere rabatter fra forlagene, vil bogpriserne stige. Der vil måske slet ikke blive udgivet titler i mindre udgaver.

For at undgå dette anser sammenslutningen det for væsentligt, at detailprisen på en bog er den samme i alle forretninger, og at der ikke finder nogen priskonkurrence sted med hensyn til én og samme titel.

(74) Som det kan konkluderes fra sammenslutningens standpunkt (punkt 71), anfører sammenslutningen de sammesteds nævnte argumenter til støtte for, at en kollektiv ordning er nødvendig for at nå de for aftalerne fastsatte mål, og at det ikke er tilstrækkeligt at indgå individuelle, vertikale prisbindingsaftaler.

(75) Det er ikke formålet med denne sag at bestemme, hvilken art distribution på et givet nationalt marked det er bedst egnet til at nå de af sammenslutningen opregnede mål. Kommissionen må her behandle et prisbindingssystem, der udstrækker sig til eksporten til andre medlemsstater, især Irland, såvel som til import og reimport fra andre medlemsstater, herunder Irland. Som systemet benyttes for tiden, udelukker det priskonkurrence, der følger af handelen mellem medlemsstater på forhandlerniveau. Kommissionen har allerede i afgørelse 82/123/EØF [1] i sag IV/428-VBBB/VBVB statueret, at en kollektiv prisbindingsordning, der indebærer begrænsninger i samhandelen mellem medlemsstater som den her omhandlede, ikke er nødvendig for at opnå en forbedring af udgivelsen og forhandlingen af de omhandlede bøger.

Kommissionen anerkender fortsat den vigtige kulturelle rolle, bøger spiller blandt andre kulturelle medier. Den er imidlertid overbevist om, at parterne kunne benytte mindre restriktive midler til at forbedre udgivelsen og forhandlingen af bøger

De positive økonomiske virkninger, som det kollektive system med faste bogladepriser hævdes at medføre, kan efter Kommissionens opfattelse opnås gennem sådanne aftaler eller gennem andre former for bogdistribution.

(76) Med hensyn til sammenslutningens første argument, nemlig at de fælles standardbetingelser er nødvendige, dvs. at det ville være umuligt for de enkelte forlag at give hver enkelt boghandler meddelelse om deres standardbetingelser, bemærker Kommissionen, at kravet om, at et forlag skal give de enkelte boghandlere meddelelse om sine standardbetingelser for at kunne håndhæve dem ved de nationale domstole over for købere, som forlaget ikke handler direkte med, er fastsat i national lov og kun finder anvendelse på britisk territorium. Påståede praktiske vanskeligheder ved at opfylde en sådan betingelse, der er fastsat ved lov i en medlemsstat, og som gør det vanskeligere at håndhæve individuelle prisbindingsaftaler i den pågældende medlemsstat, kan ikke fremføres som argument for, at der i henhold til fællesskabsretten skal tillades mere vidtrækkende begrænsninger i en kollektiv aftale om faste salgspriser i handelen med andre medlemsstater.

(77) I denne forbindelse skal det endvidere understreges, at kravet om, at der skal gives meddelelse, kun gælder i forbindelse med håndhævelse af aftalerne i Det Forenede Kongerige, og ikke i Irland, hvor loven ikke indeholder et sådant krav. Det argument, at der skal gives meddelelse, er ikke relevant i denne sammenhæng.

(78) I hvert fald kan Kommissionen ikke se, hvorledes det påståede behov for at samle de individuelle meddelelser i et fælles system skulle kunne gøre det berettiget at anvende de ensartede salgsbetingelser, der er fastsat i aftalerne, og som sammenslutningen betragter som væsentlige, for at aftalernes mål kan virkeliggøres.

Kommissionen finder derfor ikke dette argument relevant for spørgsmålet, hvorvidt en kollektiv prisbindingsaftale er nødvendig.

(79) Med hensyn til sammenslutningens andet argument, nemlig at det er umuligt for boghandlere at overholde en lang række forskellige krav om faste bogpriser, finder Kommissionen, at det kun er et spørgsmål om de enkelte boghandlere.

[1] EFT nr. L 54 af 25. 2. 1982, s. 36.

(80) I denne forbindelse skal det bemærkes, at bøger udgivet af et mindre antal forlag tegner sig for en væsentlig andel af den samlede afsætning af bøger.

Desuden har de fleste boghandlere, navnlig tobaksforhandlere, avisforhandlere og supermarkeder og selv mindre specialboghandlere kun et begrænset udvalg af titler.

På denne baggrund må man gå ud fra, at de fleste boghandlere kun handler med et begrænset antal forlag, og at der dermed også kun er tale om et begrænset antal salgsbetingelser.

Situationen kan være anderledes for lagerførende boghandlere, men det er vanskeligt at se, hvorfor disse boghandlere ikke skulle kunne klare denne ekstra administration.

(81) I denne forbindelse skal Kommissionen bemærke, at irske boghandlere i henhold til det gældende prisbindingssystem skal fastsætte deres salgspriser for bøger til faste bogladepriser, der udgør en væsentlig del af det samlede bogsalg, i relation til hver enkelt bog, idet de skal omregne prisen i britiske pund til punts.

(82) Desuden kan det forholde sig således, at boghandlerne ikke ønsker at sælge alle bøger samtidig til en pris, der er lavere end den gældende faste bogladepris, men kun ønsker at nedsætte priserne for en bestemt række bøger. Det er derfor kun i forbindelse med et begrænset antal bøger, at boghandleren vil være nødt til at tage hensyn til de forskelle, der kan være i forlagssalgsbetingelser, når der er tale om individuelle prisbindingsaftaler.

(83) På denne baggrund finder Kommissionen ikke sammenslutningens andet argument overbevisende.

(84) Sammenslutningens tredje argument, nemlig at aftalerne giver boghandlere sikkerhed for, at deres konkurrenter vil være undergivet de samme betingelser som de selv i forbindelse med køb af en bestemt bog til fast bogladepris, finder Kommissionen heller ikke overbevisende.

Dette argument består i realiteten i, at sammenslutningen mener, at boghandlere ikke kan have den samme sikkerhed over for dens medlemmer, når de har indgået individuelle prisbindingsaftaler, som når de har indgået en kollektiv aftale. Kommissionen forstår på ingen måde sammenslutningens mistillid til de enkelte forlags politik over for boghandlerne, navnlig i betragtning af at de fleste forlag er medlemmer af sammenslutningen. Sammenslutningens argument bliver endnu mere tvivlsomt, fordi aftalen ikke udelukker, at forlag i visse tilfælde kan give boghandlerne tilladelse til at yde andre rabatter end de ensartede rabatter, der er fastsat i aftalerne.

(85) Sammenslutningens fjerde argument, nemlig at kontrollen med, om standardbetingelserne overholdes samt håndhævelsen af dem i praksis, kun kan udøves af sammenslutningen, forkarer ikke ifølge Kommissionen, hvorfor en kollektiv aftale med ensartede salgsbetingelser er nødvendig. Argumentet er således ikke relevant i forbindelse med spørgsmålet, om en kollektiv aftale er nødvendig, og hvorfor individuelle aftaler eller andre distributionssystemer for bøger ikke ville medføre de samme fordele.

2. *Konklusion*

(86) Kommissionen må på grundlag af ovenstående konkludere, at aftalerne ikke er nødvendige for at nå de fastsatte mål. Eftersom en aftale må opfylde alle betingelser i artikel 85, stk. 3, for at blive undtaget fra forbuddet efter artikel 85, stk. 1, kan aftalerne ikke undtages. Det er derfor ikke nødvendigt at undersøge, om aftalerne opfylder andre af de i artikel 85, stk. 3, anførte betingelser.

C. Artikel 3 i forordning nr. 17

(87) I henhold til artikel 3, stk. 1, i forordning nr. 17 kan Kommissionen, hvis den efter begæring eller på eget initiativ konstaterer, at der foreligger en overtrædelse af bestemmelserne i EØF-Traktatens artikel 85, ved en beslutning pålægge de deltagende virksomheder og sammenslutninger af virksomheder at bringe de konstaterede overtrædelser til ophør.

(88) Som anført ovenfor indebærer de anmeldte aftaler, gennemførelsesbestemmelserne og de øvrige bestemmelser en overtrædelse af artikel 85. Kommissionen må derfor pålægge sammenslutningen at træffe alle de nødvendige foranstaltninger for omgående at bringe overtrædelsen til ophør.

(89) For at sikre at alle de pågældende virksomheder inden for handelen med bøger bliver opmærksomme på, at konkurrencebegrænsningerne i forbindelse med bøger til fast bogladepris er bragt til ophør, skal sammenslutningen skriftligt meddele de pågældende virksomheder, dvs. de virksomheder, der er anført i bilag I og II, bogklubberne i Det Forenede Kongerige og de boghandlere, der er opført i boghandlerfortegnelsen, at begrænsningerne er bragt til ophør; samtidig skal den meddele, hvilke virkninger dette i praksis vil få på vilkårene for handelen med bøger mellem Det Forenede Kongerige og andre medlemsstater. Sammenslutningen skal inden to måneder fra modtagelsen af denne beslutning forelægge Kommissionen et forslag til en sådan meddelelse —

VEDTAGET FØLGENDE BESLUTNING:

Artikel 1

Følgende udgør en overtrædelse af EØF-Traktatens artikel 85, stk. 1, for så vidt som samhandelen med bøger mellem medlemsstater er berørt:

a) de aftaler af 1957 om faste bogladepriser, der inden for den britiske sammenslutning af bogforlag, Publishers Association, er indgået mellem de virksomheder, der er nævnt i bilag I og II til denne beslutning, samt:

b) sammenslutningens vedtagelser om rabatter til biblioteker, forhandlerrabatter samt mængderabatter

c) den såkaldte rabatkodeks, der udarbejdes og offentliggøres af sammenslutningen

d) sammenslutningens bogklubbestemmelser

e) sammenslutningens vedtagelser om betingelserne for det årlige bogudsalg

f) sammenslutningens vedtagelse om betingelserne for optagelse af boghandlere i boghandlerfortegnelsen.

Artikel 2

Der kan ikke indrømmes fritagelse i henhold til EØF-Traktatens artikel 85, stk. 3, for de i artikel 1 omhandlede aftaler, gennemførelsesbestemmelser og øvrige bestemmelser.

Artikel 3

Sammenslutningen træffer omgående alle nødvendige foranstaltninger for at bringe den i artikel 1 nævnte overtrædelse til ophør.

Artikel 4

1. Publishers Association giver de virksomheder, der er opført i bilag I og II, bogklubber i Det Forenede Kongerige og de boghandlere, der er opført i boghandlerfortegnelsen, skriftlig meddelelse om denne beslutning samt meddelelse om, at overtrædelsen er bragt til ophør og om, hvilke virkninger dette i praksis vil få på vilkårene for handelen med bøger mellem Det Forenede Kongerige og de øvrige medlemsstater.

2. Publishers Association forelægger inden fire måneder fra modtagelsen af denne beslutning Kommissionen et forslag til en sådan meddelelse.

Artikel 5

Denne beslutning er rettet til Publishers Association, 19 Bedford Square, GB — London WC1B 3HJ.

Denne beslutning kan tvangsfuldbyrdes i medfør af EØF-Traktatens artikel 192.

Udfærdiget i Bruxelles, den 12. december 1988.

På Kommissionens vegne

Peter SUTHERLAND

Medlem af Kommissionen

BILAG I

Liste over underskriverne af »Net Book«-aftalen mellem forlæggere, som er medlemmer af »The Publishers Association

Abacus Press,
Abacus House,
Speldhurst Road,
Tunbridge Wells,
Kent TN4 OHU;

Abson Books,
Abson, Wick,
Bristol BS15 5TT;

Academy Editions,
7 Holland Street,
London W8;

Addison-Wesley Publishers Ltd,
Finchampstead Road,
Wokingham,
Berkshire, RG11 2NZ;

Advisory Unit for Microtechnology in Education,
Endymion Road,
Hatfield,
Hertfordshire AL10 8AU;

Agricultural Training Board,
Bourne House,
32-34 Beckenham Road,
Kent BR3 4PB;

Aldwych Press Ltd,
3 Henrietta Street,
London WC2E 8LU;

Philip Allan Publishers Ltd,
Market Place,
Deddington,
Oxford OX5 4SE;

Allen (J.A.) & Co. Ltd,
1 Lower Grosvenor Place,
Buckingham Palace Road,
London SW1W OEL;

Alpine Fine Art Collection (UK) Ltd,
5 Grosvenor Cottages,
Eaton Terrace,
London SW1;

Angel Press,
PO Box 60,
East Wittering,
Chichester,
West Sussex PO20 8NJ;

Apollo Publishing,
Realtex House,
Leeds Road,
Rawdon,
Leeds LS19 6AX;

Architectural Press Ltd,
9 Queen Anne's Gate,
London SW1H 9BY;

Alan Armstrong & Associates Ltd,
76 Park Road,
London NW1 4SH;

Association of County Councils,
Eaton House,
66a Eaton Square,
London SW1W 9BH;

Athlone Press
44 Bedford Row,
London WC1R 4LY;

Automobile Association
Publishing Division,
Fanum House,
Basingstoke,
Hampshire RG21 2EA;

Bailey Bros & Swinfen Ltd,
Warner House,
Folkestone,
Kent CT19 6PH;

Batsford (B.T.) Ltd,
4 Fitzhardinge Street,
London W1H OHA;

BBC Enterprises (Publications Division),
Woodlands, 80 Wood Lane,
London W12 OTT;

Beaconsfield Publishers Ltd,
20 Chiltern Hills Road,
Beaconsfield,
Buckinghamshire HP9 1PL;

Bedford Square Press,
26 Bedford Square,
London WC1B 3HU;

Better Books,
15a Chelsea Road,
Lower Weston,
Bath BA1 3DU;

BFI Publishing,
British Film Institute,
21 Stephen Street,
London W1P 1PL;

Bibliagora,
PO Box 77,
Feltham,
Middlesex TW14 8JF;

Black (A. & C.) (Publishers) Ltd,
35 Bedford Row,
London WC1R 4JH;

Blackie & Son Ltd,
7 Leicester Place,
London WC2H 7BP;

Blackwell (Basil) Ltd,
108 Cowley Road,
Oxford OX4 1JF;

Blackwell Scientific Publications Ltd,
Osney Mead,
Oxford OX2 OEL;

Book Data Limited,
Northumberland House,
2 King Street,
Twickenham,
Middlesex TW1 3RZ;

Book Guild Ltd,
Temple House,
25 High Street,
Lewes,
East Sussex BN7 2LU;

Books from India (UK) Ltd,
45 Museum Street,
London WC1A 1LR;

Boyars (Marion) Publishers Ltd,
24 Lacy Road,
London SW15 1NL;

British Library,
Bibliographic Services,
2 Sheraton Street,
London W1V 4BH;

British Museum (Natural History),
Cromwell Road,
London SW7 5BD;

British Museum Publications Ltd,
46 Bloomsbury Street,
London WC1B 3QQ;

Burke Publishing Co. Ltd,
Pegasus House,
116-120 Golden Lane,
London EC1Y OTL;

Calder (John) (Publishers) Ltd,
18 Brewer Street,
London W1R 4AS;

Cambridge University Press,
Publishing Division,
The Edinburgh Building,
Shaftesbury Road,
Cambridge CB2 2RU;

Cassell plc,
Artillery House,
Artillery Row,
London SW1;

Castle House Publications Ltd,
28-30 Church Road,
Tunbridge Wells,
Kent TN1 1JP;

Cave (Paul) Publications Ltd,
74 Bedford Place, Southampton,
Hampshire S01 2DF;

CSP Economic Publications Ltd,
Cotswold,
Heol-y-Parc,
Pentyrch,
Nr Cardiff CF4 8ND;

The Central Bureau,
Seymour Mews House,
Seymour Mews,
London W1H 9PE;

Century Hutchinson Ltd,
Brookmount House,
62-65 Chandos Place,
London WC2N 4NW;

Chambers (W. & R.) Ltd,
43-45 Annandale Street,
Edinburgh EH7 4AZ;

Church House Publishing,
Church House,
Great Smith Street,
London SW1P 3NZ;

Clarke (James) and Co. Ltd,
PO Box 60,
50/52 Kingston Street,
Cambridge CB1 2NT;

Collet's (Publishers) Ltd,
Denington Estate,
Wellingborough,
Northamptonshire NN8 2QT;

Collins (William) plc,
Glasgow G4 ONB;

Constable & Co. Ltd,
10 Orange Street,
London WC2H 7EG;

Consumers' Association
2 Marylebone Road,
London NW1 4;

Costello,
43 The High Street,
Tunbridge Wells,
Kent TN1 1XL;

Covenant Publishing Co. Ltd,
6 Buckingham Gate,
London SW1E 6JP;

Curzon Press Ltd,
42 Gray's Inn Road,
London WC1;

Darton, Longman & Todd Ltd,
89 Lillie Road,
London SW6 1UD;

David & Charles Publishers plc,
Brunel House,
Forde Road,
Newton Abbot,
Devon TQ12 4PU;

Dawson (Wm) & Son Ltd,
Cannon House,
Folkestone,
Kent CT19 5EE;

Dent (JM) & Sons Ltd,
33 Welbeck Street,
London W1M 8LX;

Andre Deutsch Ltd,
105-106 Great Russell Street,
London WC1B 3LJ;

Drake Educational Associates,
St Fagan's Road,
Fairwater,
Cardiff CF5 3AE;

East Anglia Resource Organisation,
The Resource Centre,
Back Hill,
Ely,
Cambridgeshire CB7 4DA;

East-West Publications (UK) Ltd,
Newton Works,
27-29 Macklin Street,
London WC2B 5LX;

Edinburgh University Press,
22 George Square,
Edinburgh EH8 9LF;

Educational Evaluation Enterprises,
Awre,
Newnam,
Gloucestershire GL14 1ET;

Educational Data Information Ltd,
Westlands Cottage,
Green Lane,
Shipleybridge,
Horley,
Surrey RH6 9TG;

EITB Publications,
54 Clarendon Road,
Watford WD1 1LB;

Elsevier Applied Science Publishers Ltd,
Crown Road,
Linton Road,
Barking,
Essex IG11 8JU;

Elvendon Press,
The Old Surgery,
High Street,
Goring-on-Thames,
Reading,
Berks RG8 9AW;

Encyclopaedia Britannica International Ltd,
Carew House,
Station Approach,
Wallington,
Surrey SM6 ODA;

European Schoolbooks (Publishing) Ltd,
Croft Street,
Cheltenham,
Gloucestershire GL53 OHX;

Evans Brothers Ltd,
2a Portman Mansions,
Chiltern Street,
London W1M 1LE;

Faber & Faber Ltd,
3 Queen Square,
London WC1N 3AU;

Floris Books,
21 Napier Road,
Edinburgh EH10 5AZ;

Foulsham (W.) & Co. Ltd,
Yeovil Road,
Slough,
Berkshire SL1 4JH;

Foundational Book Co. Ltd,
PO Box 659,
London SW3 6SJ;

Freeman (W.H.) & Co. Ltd,
20 Beaumont Street,
Oxford OX1 2NQ;

French (Samuel) Ltd,
52 Fitzroy Street,
London W1P 6JR;

Gibbons (Stanley) Publications Ltd,
5 Parkside,
Christchurch Road,
Ringwood,
Hampshire BH24 3SH;

Mary Glasgow Publications Ltd,
Avenue House,
131-133 Holland Park Avenue,
London W11 4UT;

Gollancz (Victor) Ltd,
14 Henrietta Street,
London WC2E 8QJ;

Gower Publishing Group Ltd,
Gower House,
Croft Road,
Aldershot, Hampshire GU11 3HR;

Grosvenor Books,
54 Lyford Road,
London SW18 3JJ;

Guiness Superlatives Ltd,
33 London Road,
Enfield,
Middlesex EN2 6DJ;

Haigh & Hochland Ltd,
The Precinct Centre,
Oxford Road,
Manchester M13 9QA;

Harcourt Brace Jovanovich Ltd,
24-28 Oval Road,
London NW1 7DX;

Harper & Row Ltd,
Middlesex House,
34-42 Cleveland Street,
London W1P 5FB;

Harveys Bookshop Ltd,
Magna Road,
Weston,
Leicester LE8 22H;

Headquarters Publishing Co. Ltd,
5 Alexandria Avenue,
West Ealing,
London W13 ONP;

Health Education Authority,
78 New Oxford Street,
London WC1A 1AH;

Christopher Helm Publishers Ltd,
Imperial House,
21-25 North Street,
Bromley,
Kent BR1 1SD;

Herbert Press,
46 Northchurch Road,
London N1 4EJ

Her Majesty's Stationery Office,
St Crispins,
Duke Street,
Norwich NR3 1PD;

Hodder & Stoughton Ltd,
Mill Road,
Dunton Green,
Sevenoaks,
Kent TN13 2YA;

Holmes-McDougall Ltd,
Allander House,
137-141 Leith Walk,
Edinburgh EH6 8NS;

Home Health Education Service,
Alma Park,
Grantham,
Lincolnshire NG31 9SL;

Hotel and Catering Training Board,
International House,
High Street,
Ealing,
London W5 5DB;

Hurst (C.) & Co. (Publishers) Ltd,
38 King Street,
London WC2E 8JT;

Immel Publishing Ltd,
Ely House,
37 Dover Street,
London W1X 3RB;

Ingham Jennie Associates/Ingham Yates,
64-68 Camden High Street,
London NW1 OLT;

Intercept Ltd,
PO Box 402,
Wimborne,
Dorset BH22 9TZ;

International Defence and Aid Fund for Southern Africa,
Canon Collins House,
64 Essex Road,
London N1 8LR;

International Thomson Organisation,
1st Floor, Quandrangle,
180 Wardour Street,
London W1A 4YG;

Inter-Varsity Press,
38 de Montfort Street,
Leicester LE1 7GP;

IOP Publishing Ltd,
Techno House,
Redcliffe Way,
Bristol BS1 6NX;

IRL Press,
PO Box 1,
Eynsham,
Oxford OX8 1JJ;

Islamic Texts Society,
5 Gren Street,
Cambridge CB2 3JU;

James & James,
75 Carleton Road,
London N7 OET;

Johnson Publications Ltd,
130 Wigmore Street,
London W1H OAT;

Jonquil Publishing,
Unit One,
Parsons Green Estate,
Bolton Road,
Stevenage,
Hertfordshire SG1 4OQ;

Kershaw Publishing Co. Ltd,
7 Bury Place,
London WC1A 2LA;

Kimber (William) & Co. Ltd,
100 Jermyn Street,
London SW1Y 6EE;

Kingsway Publications Ltd,
Lottbridge Drove,
Eastbourne,
East Sussex BN23 6NT;

Kluwer UK Ltd,
Africa House,
64-68 Kingsway,
London WC2B 6BD;

Kogan Page Ltd,
120 Pentonville Road,
London N1 9JN;

Language Teaching Publications,
35 Church Road,
Hove,
East Sussex BN3 2BE;

Leicester University Press,
Fielding Johnson Building,
University of Leicester,
University Road,
Leicester LE1 7RH;

Leisure Circle Ltd,
York House,
Empire Way,
Wembley,
Middlesex HA9 OPF;

Letterland Ltd,
33 New Road,
Barton,
Cambridge CB3 7AY;

Charles Letts & Co. Ltd,
Diary House,
77 Borough Road,
London SE1 1DW;

H.K. Lewis & Co. Ltd,
136 Gower Street,
London WC1E 6BS;

Lexis Publishing,
49 Whitechapel Street,
Didsbury,
Manchester M20 OTX;

Library Association Publishing Ltd,
7 Ridgmount Street,
London WC1E 7AE;

Lion Publishing plc,
Icknield Way,
Tring,
Hertfordshire HP23 4LE;

Liverpool University Press,
P.O. Box 147,
Liverpool L69 3BX;

London Chamber of Commerce & Industry,
69 Cannon Street,
London EC4N 5AB;

Longman Group UK Ltd,
Longman House,
Burnt Mill,
Harlow,
Essex CM20 2JE;

Lucis Press Ltd,
Suite 54,
3 Whitehall Court,
London SW1A 2EF;

Manchester University Press,
Oxford Road,
Manchester M13 9PL;

Mansk-Svenska Publishing Co. Ltd,
17 North View,
Peel,
Isle of Man;

Mantra Publishing Ltd,
36 Woodlands Avenue,
London N3 2NR;

Mason (Kenneth) Publications Ltd,
The Old Harbourmaster's,
8 North Street,
Emsworth,
Hampshire P010 7DD;

Maxwell Communication Corp.,
3rd Floor,
Greater London House,
Hampstead Road,
London NW1 7QW;

McGraw-Hill Book Co. (UK) Ltd,
McGraw-Hill House,
Shoppenhangers Road,
Maidenhead,
Berkshire SL6 2QL;

Megiddo Press Ltd,
Grosvenor House,
20 St Andrews Crescent,
Cardiff,
South Glamorgan CF1 3DD;

Methodist Publishing House,
20 Ivatt Way,
Westwood,
Peterborough PE3 7PG;

Miller (Harvey) Ltd,
20 Marryat Road,
London SW19 5BD;

Mills & Boon Ltd,
Eaton House,
18-24 Paradise Road,
Richmond,
Surrey TW9 1SR;

Montrose Music & Book Publishers,
44 Princes Drive,
Sale Moor,
Sale,
Cheshire M33 3JB;

Mowbray (A.R.) & Co. Ltd,
28 Margaret Street,
London W1N 7LB;

Murray (John) (Publishers) Ltd,
50 Albemarle Street,
London W1X 4BD;

National Christian Education Council
Robert Denholm House,
Nutfield,
Redhill,
Surrey;

National Magazine Co. Ltd,
National Magazine House,
72 Broadwick Street,
London W1V 2BP;

National Portrait Gallery,
2 St Martins Place,
London WC2 OHE;

Newpoint Publishing Co. Ltd,
Newpoint House St James' Lane,
London N10 3DF;

Nisbet (James) & Co. Ltd,
78 Tilehouse Street,
Hitchin,
Hertfordshire SG5 2DY;

Old Vicarage Publications,
The Old Vicarage,
Reades Lane,
Dane in Shaw,
Congleton,
Cheshire CW12 3LL;

Omnibus Press,
8/9 Frith Street,
London W1V 5TZ;

Oneworld Publications,
1c Standbrook House,
Old Bond Street,
London W1X 3TD;

Open University,
Publishing Division,
Walton Hall,
Milton Keynes MK7 6AA;

Ordnance Survey,
Romsey Road,
Maybush,
Southampton S09 4HD;

Osmosis Publications,
8 Holyrood Street,
London SE1 2EL;

Owen (Peter) Ltd,
73 Kenway Road,
London SW5 ORE;

Oxford University Press,
Walton Street,
Oxford OX2 6DP;

Paternoster Press Ltd,
3 Mount Radford Crescent,
Exter EX2 4JW;

Pavilion Books Ltd,
196 Shaftesbury Avenue,
London WC2H 8JL;

Peterloo Poets,
2 Kelly Gardens,
Calstock,
Cornwall PL18 9SA;

Phaidon Press Ltd,
Littlegate House,
St Ebbe's Street,
Oxford OX1 1SQ;

Philograph Publications Ltd,
Riverside Road,
Pottington Industrial Estate,
Barnstaple,
North Devon EX31 1LR;

Pinter (Frances) Ltd,
25 Floral Street,
London WC2E 9DS;

Plenum Publishing Co. Ltd,
88-90 Middlesex Street,
London E1 7EZ;

Policy Studies Institute,
100 Park Village East,
London NW1 3SR;

Random House UK Ltd,
9 Bow Street,
London WC2E 7AL;

Reader's Digest Association Ltd,
25 Berkeley Square,
London W1X 6AB;

Reed Publishing Ltd,
Butterworth & Co (Publishers) Ltd,
88 Kingsway,
London WC2B 6AB;

Riad El-Rayyes Books Ltd,
4 Sloane Street,
London SW1X 9LA;

Riversdown Publications Ltd,
Riversdown House,
Warnford,
Southampton,
Hampshire S03 1LH;

Robertson Research Int. Ltd,
Llandudno
Gwynedd LL30 15A;

Robson Books Ltd,
Bolsover House,
5-5 Clipstone Street,
London W1P 7EB;

Ruskin Book Services Ltd,
15 Comberton Hill,
Kidderminster,
Worcestershire DY10 1QG;

Sage Publications Ltd,
28 Banner Street,
London EC1Y 8QE;

Sangam Books Ltd,
57 London Fruit Exchange,
Brushfield Street,
London E1 6EP;

Saqi Books,
26 Westbourne Grove,
London W2 5RH;

SCDC Publications,
Newcombe House,
45 Notting Hill Gate,
London W11 3JB;

Schofield & Sims Ltd,
Dogley Mill,
Fenay Bridge,
Huddersfield HD8 ONQ;

Scholarstown Educational Publishers,
London House,
26-40 Kensington High Street,
London W8 4PF;

Scholastic Publications Ltd,
Marlborough House,
Holly Walk,
Leamington Spa,
Warwickshire CV32 4LS;

SCM Press Ltd,
26-30 Tottenham Road,
London N1 4BZ;

Scripture Union Publishing,
130 City Road,
London EC1V 2NJ;

Shaw & Sons Ltd,
Shaway House,
Bell Green Lane,
Lower Sydenham,
London SE26 5AE;

Shepheard-Walwyn (Publishers) Ltd,
Suite 34,
26 Charing Cross Road,
London WC2H ODH;

Simon & Schuster International Group,
West Garden Place,
Kendal Street,
London W2 2AQ;

Society for Promoting Christian Knowledge,
Holy Trinity Church,
Marylebone Road,
London NW1 4DU;

Sourakia Publishing House,
S House,
Lantern's Court,
Mill Harbour,
Isle of Dogs,
London E14 9TN;

Souvenir Press Ltd,
43 Great Russell Street,
London WC1B 3PA;

Spindlewood,
70 Lynhurst Avenue,
Barnstaple,
Devon EX31 2HY;

Springer-Verlag London Ltd,
37A & 43 Church Road,
Wimbledon,
London SW19 5DQ;

Michael Standfield Ltd,
Murdock Road,
Bicester,
Oxon OX6 7RH;

Tadpole Books Ltd,
London House,
271-273 King Street,
London W6 9LZ;

Taylor & Francis Ltd,
4 John Street,
London WC1N 2ET;

Thames & Hudson Ltd,
30 Bloomsbury Street,
London WC1B 3QP;

Thorsons Publishing Group Ltd,
Denington Estate,
Wellingborough,
Northamptonshire NN8 2RQ;

Times Books Ltd,
16 Golden Square,
London W1R 4BN;

Transworld Publishers Ltd,
61-63 Uxbridge Road,
London W5 5SA;

Trentham Books Ltd,
151 Etruria Road,
Hanley,
Stoke-on-Trent ST1 5SN;

Ulverscroft Large Print Books,
The Green,
Bradgate Road,
Anstey,
Leicester LE7 7FU;

Unwin Hyman Ltd,
15-17 Broadwick Street,
London W1V 1FP;

Vine Publishing Ltd,
2A Eden Place,
Aberdeen AB2 4YF;

Virago Press,
41 William IV Street,
London WC2N 4DB;

Ward Lock Educational Co. Ltd,
47 Marylebone Lane,
London W1M 6AX;

Ward's Publishing Services,
Swains Mill,
4a Crane Mead,
Ware,
Hertfordshire SG12 9PY;

Watson (W.) & Co. Ltd,
St Ann's Hill,
Carlisle,
Cumbria CA3 9PB;

Watts (Franklin) Ltd,
12a Golden Square,
London W1R 4BA;

Wayland (Publishers) Ltd,
61 Western Road,
Hove,
East Sussex BN3 1JD;

Westmorland Gazette (Westminster Press Ltd),
22 Stricklandgate,
Kendal,
Cumbria LA9 4NE;

Whitaker (J.) & Sons Ltd,
12 Dyott Street,
London WC1A 1DF;

White Eagle Publishing Trust,
New Lands,
Brewells Lane,
Liss,
Hampshire GU33 7HY;

Wiley (John) & Sons Ltd,
Baffins Lane,
Chichester,
Sussex PO19 1UD;

Wilson (Philip) Publishers Ltd,
26 Litchfield Street,
London WC2H 9NJ;

Wolfe Medical Publications Ltd,
Brook House,
2-16 Torrington Place,
London WC1E 7LT;

World Publishing,
9 Holdom Avenue,
Bletchley,
Buckinghamshire MK1 1QU;

World of Information,
21 Gold Street,
Saffron Walden,
Essex CB10 1EJ;

Yale University Press London,
13 Bedford Square,
London WC1B 2JF;

Zed Books Ltd,
57 Caledonian Road,
London N1 9BU.

BILAG II

Liste over underskriverne af »Net Book«-aftalen, som ikke er medlemmer af »The Publishers Association«

Ian Allan Ltd,
Coombelands House,
Addlestone,
Weybridge KT15 1HY;

W.H. Allen & Co. plc,
44 Hill Street,
London W1X 8LB;

Peter Andrew Publishing Co.,
4 Charlecot Road,
Droitwich,
Worcestershire WR9 7RP;

Anglo-German Foundation for the Study of Industrial Society,
17 Bloomsbury Square,
London WC1A 2LP;

Artemis Press Ltd,
c/o Vision Press Ltd,
Fulham Wharf,
Townmead Road,
London SW6 2SB;

Art Guide Publications Ltd,
15 Needham Road,
London W11 2RP;

Artworks Publicity & Publishing Ltd,
PO Box 333,
Maldon,
Essex CM9 6EY;

Aurum Press,
33 Museum Street,
London WC1A 1LD;

Bachman & Turner,
9 Cork Street,
Mayfair,
London W1X 1PD;

Blandford Publishing Ltd,
Artillery House,
Artillery Row,
London SW1P 1RT;

Book Club Associates,
Smith/Doubleday House,
87 Newman Street,
London W1P 4EN;

Carcanet Press,
208-212 Corn Exchange,
Manchester M4 3BQ;

Frank Cass & Co. Ltd,
Gainsborough House,
11 Gainsborough Road,
London E11 1RS;

Catholic Truth Society Inc.,
38-40 Eccleston Square,
London SW1V 1DP;

University of Chicago Press,
126 Buckingham Palace Road,
London SW1W 9SD;

Child's Play (International) Ltd,
Ashworth Road,
Bridgemead,
Swindon,
Wiltshire SN5 7YD;

Clio Press Ltd,
55 St Thomas' Street,
Oxford OX1 1JG;

William Clowes & Sons Ltd,
c/o Hymns Ancient and Modern Ltd,
St Mary's Works,
St Mary's Plain,
Norwich,
Norfolk NR3 3SH;

Clyde Services Ltd,
Clyde House,
Reform Road,
Maidenhead,
Berkshire SL6 8BU;

Conservative Political Centre,
32 Smith Square,
Westminster,
London SW1P 3HH;

Cranfield Press,
Cranfield Institute of Technology,
Cranfield,
Bedfordshire MK43 0AL;

Darwen Finlayson Ltd,
Shopwyke Hall,
Chichester,
West Sussex PO20 6BQ;

Dorling Kindersley Ltd,
9 Henrietta Street,
London WC2E 8PS;

DP Publications Ltd,
12 Romsey Road,
Eastleigh,
Hampshire SO5 4AL;

Drake Education Associates,
St Fagans Road,
Fairwater,
Cardiff CF5 3AE;

Educational Evaluation Enterprises,
Awre,
Newnam,
Gloucestershire GL14 1ET;

Eland,
53 Eland Road,
London SW11 5JX;

Aidan Ellis Publishing Ltd,
Cobb House,
Nuffield,
Henley-on-Thames,
Oxon RG9 5RT;

Eurofi (UK) Ltd,
Guildgate House,
Pelican Lane,
Newbury,
Berkshire RG13 1NX;

Europa Publications Ltd,
18 Bedford Square,
London WC1B 3JN;

Facts on File Publications,
Collins Street,
Oxford OX4 1XJ;

Filmscan/Lingual House,
Linguaphone Institute Ltd,
Beavor Lane,
London W6 9AR;

Folio Society,
202 Great Suffolk Street,
London SE1 1PR;

Forbes Publications Ltd,
120 Bayswater Road,
London W2 3JH;

G. T. Foulis & Co. Ltd,
Sparkford, Yeovil,
Sommerset BA22 7JJ;

Gordon Fraser Book Publishers,
15 Duncan Terrace,
London N1 8BZ;

Gentry Books Ltd,
c/o G. T. Foulis & Co. Ltd,
Sparkford,
Yeovil,
Somerset BA22 7JJ;

Geographers Map Co. Ltd,
Vestry Road,
Sevenoaks,
Kent TN14 5EP;

Graham & Trotman Ltd,
Sterling House,
66 Wilton Road,
London SW1V 1DE;

Charles Griffin & Co. Ltd,
16 Pembridge Road,
London W11 3HL;

GSN Software Ltd,
Stamford Street,
Ashton-under-Lyme,
Lancashire OL6 6QH;

Michael Haag Ltd,
PO Box 369,
London NW3 4ER;

Robert Hale Ltd,
Clerkenwell House,
Clerkenwell Green,
London EC1R 0HT;

The Hamlyn Publishing Group Ltd,
Bridge House,
69 London Road,
Twickenham,
Middlesex TW1 3SB;

The Harvester Press Ltd,
16 Ship Street,
Brighton,
Sussex BN1 1AD;

J. H. Haynes & Co. Ltd,
Sparkford,
Yeovil,
Somerset BA22 7JJ;

Headline Book Publishing PLC,
Headline House,
79 Great Titchfield Street,
London W1P 7FN;

G. W. & A. Hesketh,
PO Box 8,
Aughton Street,
Ormskirk,
Lancashire L39 5HH;

Hobsons Press (Cambridge) Ltd,
Bateman Street,
Cambridge CB2 1LZ;

Ellis Horwood Ltd,
Market Cross House,
Cooper Street,
Chicester,
West Sussex PO19 1EB;

Independent Press Ltd,
86 Tavistock Place,
London WC1H 9RT;

Institute of Development Studies,
University of Sussex,
Brighton,
East Sussex BN1 9RE;

Intermediate Technology Publications Ltd,
9 King Street,
London WC2E 8HW;

International Music Publications,
Woodford Trading Estate,
Southend Road,
Woodford Green,
Essex IG8 0JA;

Interscience Publishers Ltd,
Baffins Lane,
Chicester,
West Sussex PO19 1UD;

Kelly's Directories Ltd,
c/o Dial Industry Publications,
Windsor Court,
East Grinstead House,
East Grinstead,
West Sussex RH19 1XA;

G. H. Lake & Co. Ltd,
33 Station Road,
Bexhill-on-Sea,
Sussex;

Learning Development Aids,
Duke Street,
Wisbech,
Cambridgeshire PE13 2AE;

Level Ltd,
4 Highview,
Holford Road,
London NW3 1AG;

A. Lewis (Masonic Publishers) Ltd,
c/o Ian Allan Ltd,
Coombelands House,
Addlestone,
Weybridge KT15 1HY;

The Linguaphone Institute Ltd,
Linguaphone House,
Beavor Lane,
London W6 9AR;

Lund Humphries Publishers Ltd,
16 Pembridge Road,
London W11 3HL;

Macmillan Ltd,
4 Little Essex Street,
London WC2R 3LF;

J. Garnet Miller Ltd,
311 Worcester Road,
Malvern,
Worcestershire WR14 1AN;

Modern English Publications,
PO Box 129,
Oxford OX2 8JU;

Motor Racing Publications Ltd,
Unit 6,
The Pilton Estate,
46 Pitlake,
Croydon,
Surrey CR0 3RY;

NCLC Publishing Society Ltd,
11 Dartmouth Steet,
London SW1H 9BN;

New Left Books,
15 Greek Street,
London W1V 5LF;

Nile and Mackenzie Ltd,
13 John Prince's Street,
London W1M 9HB;

Norfolk Press Ltd,
82 Hurlingham Court,
Ranelagh Gardens,
London SW;

Novello & Co. Ltd,
Fairfield Road,
Borough Green,
Sevenoaks,
Kent TN15 8DT;

Open Books Publishing Ltd,
Beaumont House,
Wells,
Somerset BA5 2LD;

Orbis Books (London) Ltd,
66 Kenway Road,
London SW5 0RD;

Pan Books Ltd,
18-21 Cavaye Place,
London SW10 9PG;

Peter Peregrinus Ltd,
PO Box 8,
Southgate House,
Stevenage,
Hertfordshire SG1 1HQ;

Performance Publications,
29B High Street,
Billinghurst,
West Sussex RH14 9PP;

Philip and Tacey Ltd,
North Way,
Andover,
Hampshire SP10 5BA;

Primrose Publishing,
11 Church Street,
Thriplow,
Cambridge SG8 7RE;

University of Queensland Press,
24 Thornhill Square,
London N1 1BQ;

Ravette Ltd,
3 Glenside Estate,
Star Road,
Partridge Green,
Horsham,
West Sussex RH13 8RA;

Redcliffe Press Ltd,
49 Park Street,
Bristol BS1 5NT;

Reedbooks Ltd,
Eastern Road,
Bracknell,
Berkshire RG12 2UP;

George Ronald Publisher Ltd,
46 High Street,
Kidlington,
Oxford OX5 2DN;

Ross Anderson Publications Ltd,
c/o Sheed & Ward Ltd,
2 Creechurch Lane,
London EC3A 5AQ;

The Saint Andrew Press,
121 George Street,
Edinburgh EH2 4YN;

Scolar Press,
Gower House,
Croft Road,
Aldershot GU11 3HR;

Sheed & Ward Ltd,
2 Creechurch Lane,
London EC3A 5AQ;

Sidgwick and Jackson Ltd,
1 Tavistock Chambers,
Bloomsbury Way,
London WC1A 2SG;

Springwood Books Ltd,
Springwood House,
The Avenue,
Ascot,
Berkshire SL5 7LY;

Stainer and Bell Ltd,
PO Box 110,
82 High Road,
East Finchley,
London N2 9PW;

Stanmore Press Ltd,
9 Harrington Road,
London SW7;

Rudolf Steiner Press,
38 Museum Street,
London WC1A 1LP;

Arthur H. Stockwell Ltd,
Elms Court,
Torrs Park, Ilfracombe,
North Devon EX34 8BA;

Stylite Publishing Ltd,
37 Salop Road,
Welshpool,
Powys SY21 7EA;

The Swedenborg Society,
20-21 Bloomsbury Way,
London WC1A 2TH;

Suhada Press,
c/o Thornhill Press,
24 Moorend Road,
Cheltenham,
Gloucestershire GL53 0EU;

Templar Publishing Co. Ltd,
107 High Street,
Dorking,
Surrey RH4 1QA;

Charles Thurnham & Sons Ltd,
26-32 Londsdale Street,
Carlisle;

Turnstile Press Ltd,
14-16 Farringdon Lane,
London EC1R 3AU;

Usborne Publishing Ltd,
20 Garrick Street,
London WC2E 9BJ,

Valentine Mitchell & Co. Ltd,
Gainsborough House,
11 Gainsborough Road,
London E11 1RS;

The Voltaire Foundation,
Taylor Institution,
Oxford OX1 3NA;

The Warburg Institute (University of London),
Woburn Square,
London WC1H 0AB;

Wheldon & Wesley Ltd,
Lytton Lodge,
Codicote,
Hitchin,
Hertfordshire SG4 8TE.